

BUITEN

5^E JAARGANG N^O. 41.

ZATERDAG 14 OCTOBER 1911.

Foto Bern. F. Eilers.

DE MONTELBAANSTOREN TE AMSTERDAM.

BUITEN

Geïllustreerd Weekblad
aan het Buitenleven gewijd

INHOUD:

DE MONTELBAAANSTOREN TE AMSTERDAM. ILLUSTRATIE. BLZ.	481
BRIDGET HARBOTTLE (SLOT), DOOR C.	482
HERFSTKLEUREN (GEDICHT), DOOR ADA V. D. VEEN . . .	483
ZELFKENNIS (GEDICHT), DOOR JOHANNA BOER.	483
NIEUW SYSTEEM VOOR WEGENBOUW, DOOR C. VREEDEN- BURGH JR., GEÏLLUSTREERD	BLZ. 484—486
UIT DE STUDEERKAMER	BLZ. 486
DE JUMA MASHID OF GROOTE MOSKEE TE DELHI. ILL. . .	487
GRAFMONUMENT VAN SHAH JEHAN EN ZIJNE VROUW MUNTAS-I-MAHAL. ILLUSTRATIE	488
'T PAUWSTAARTJE, DOOR A. B. WIGMAN, GEÏLLUSTR. . .	489
BATAVIASCH VUCHTEN, GEÏLLUSTREERD	490
KOU VATTEN, DOOR IS. ZEEHANDELAAR JBZ.	491
PERIPLOCA GRECA (TOUWJESPLANT). ILLUSTRATIE . . .	491
CLEMATIS VITALBA (BOSCHRAK). ILLUSTRATIE	492
GEVLEUGELDE WINTERGASTEN, DOOR J. DAALDER DZ. . .	492

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Alle kopij ook die met illustraties, zoomede afzonderlijke illustraties (fotografien, teekeningen, enz.), gelieve men te zenden aan de redactie, Rokin 74-76, Amsterdam. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

De uitgevers verzoeken beleefdelijk ait blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

Het auteursrecht voor den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de Wet van 28 Juni 1881, Stbl. No. 214.

Uitgave van SCHELTEMA & HOLKEMA'S BOEKHANDEL
K. Groesbeek & Paul Nijhoff -AMSTERDAM-

BRIDGET HARBOTTLE.

(Slot).

IK herhaal, dat gij hier blijft, ja, dat gij mijn gevangene zijt, en ik zal er voor weten te waken, dat gij mij niet onsnapt".

— „Uw scherts begint vervelend te worden, heer neef. 't Is te dwaas om er over te spreken, ik zou uw gevangene zijn in mijn eigen huis. Kom, 't is nu mooi, laat mij door, ik wensch dit onaangename onderhoud niet langer te rekken".

— „Als gij denkt, dat ik scherts, vergist gij u", antwoordde hij, eenigszins kalmer. „Mijn lastgeving, mij verstrekt door de regeering, is onbeperkt...."

— „Door de regeering!" viel zij heftig in, „door uw uitmuntenden vriend Braodly, bedoelt ge!"

Als versuft zag hij haar aan. Hoe kende zij het geheim van zijn zending? Met koortsige drift rukte hij zijn rok open en stak zijn hand in zijn borstzak,.... niets was er in. Zijn handen beefden, het zweet parelde hem op zijn voorhoofd.

— „Zoek maar niet, heer Pitcown, het document van de regeering", en het was als onderstreepte zij de laatste woorden, „is goed bezorgd". Zij kon zich niet weerhouden spottend te glimlachen. Het gezicht daarvan en den hoonenden klank van haar stem deden hem opnieuw in woede onsteken.

— „Ha slang", brieschte hij, „niet alleen, dat gij mij mijn gevangene ontfutselt, ge onsteelt mij bovendien mijn papieren, maar zoo gemakkelijk zult gij den dans niet ontspringen. Geef terug dat geschrift!"

Een trotsche afwijzing was haar antwoord.

— „Geef terug", brulde hij en hij sprong op haar toe, maar zij snelde achter de tafel en bleef hem vandaar koel verachtelijk aanzien, hetgeen hem nog meer opwond. Lady Harbottle was verschrikt opgesprongen. Het was, alsof alles aan haar voorbijging. Haar houding, haar geheele optreden was zuiver passief. Ze snelde naar een hoek van het vertrek en zette zich ineengedoken op een bankje.

— „Geef op, deern", herhaalde de Jonker.

— „Deern", gilde zij, wat waagt gij te zeggen, gij, die uit lage winzucht dood en rouw wilt brengen over lieden, die gij zelfs niet kent, gij, die u bedient van valsche voorwendsels en vervalschte bevelen, om uw lage oogmerken te bereiken. Ga, ridder zonder eer, vertrek, voor ik u door mijn bedienden het bosch in laat ranselen, uw nabijheid is mij een gruwel, uw adem verpest de lucht van Poltrick. Al zijt gij mijn neef, ik veracht en ik verzaak u ellendeling!"

Uitgeput hield zij op. Haar afschuw, den geheelen dag op-

gekropt, brak zich baan met alle hartstochtelijkheid van haar natuur.

De man tegenover haar lachte smadelijk bij haar uitval. „Ge zijt prachtig in uw toorn lieve nicht", hoonde hij. „en nog ben ik bereid mijn eerste voorstel te handhaven. Ge zijt juist de vrouw, die mij lijkt".

— „Zoek er een van uw soort, een deern!" snerpte zij terug.

— „Nu is 't genoeg!" donderde hij. „Indien gij niet wilt, dat hier een ongeluk gebeurt, geef dan het geschrift terug!"

— „Nooit!" antwoordde zij energiek.

Het woord was nog niet uit haren mond, of hij sprong op haar toe. Maar zij vluchtte weg rond de tafel, é'n, twee, drie maal, dan vooruit, dan terug, tot haar adem bijna stokte en haar hart klopte, alsof het moest springen. Zij zag wel in, dat zij den ongelijken wedloop niet lang zou kunnen volhouden, dat zij in 't eind het onderspit zou moeten delven. Op een gunstig oogenblik sprong zij naar de deur, rukte die open.... maar voor zij had kunnen ontsnappen had hij haar ruw bij den schouder gegrepen en in de kamer teruggetrokken. Zijn schennende hand dompelde zich in de plooien van haar gewaad, hetgeen haar een angstigen gil ontlokte.... daar voelde hij zich in de lendenen grijpen en met een smak werd hij over de tafel heen op den grond geworpen, waar hij half verdoofd bleef liggen.

Uitgeput, de eerste oogenblikken niet in staat de plotselinge hulp te begrijpen, was Bridget op een bank neergezegen. Toen zij opzag ontwaarde zij de reusachtige gestalte van een Schot in zijn schilderachtige kleedij. Hoe die daar zoo als uit de lucht gevallen op het juiste oogenblik kwam, ze wist het niet, en ze deed ook geen moeite, het te begrijpen. Een siddering van gramschap doortilde haar nog van tijd tot tijd.

— „Gegroet, jonkvrouw Bridget", klonk plotseling een sonore stem achter haar. Blij verrast keek zij om en een heerlijk gevoel van rust, van veiligheid verjoeg de vrees waarmede haar hart nog kampte, toen zij in het innemende gelaat van Inverkeith blikte. Deze was met zijn mannen na een snellen marsch reeds vroegtijdig tot aan de bezitting Poltrich genaderd, waar zij echter den toegang gesloten vonden. Voor de ervaren bergbeklimmers was het een kleinigheid de rotspartij aan de noordzijde over te trekken. Weldra stonden zij op het uitgestorven grasplein en Inverkeith trad de hoofddeur in, nadat hij aan zijn mannen opdracht had verstrekt, wat zij moesten doen, als hij te lang wegbleef. Geleid door zijn herinnering van den vorigen avond, zocht Inverkeith, slechts van den ouden Blistoy vergezeld, zijn weg in de overwelfde, elkaar kruisende gangen, tot zij bij de eetzaal aankwamen. Onopgemerkt waren zij daar getuigen van den luiden twist en als de strijdenden daarbinnen minder gepreoccupeerd waren geweest, zouden zij de mannen reeds hebben bemerkt. Inverkeith wist zelf niet, wat hij eigenlijk ging doen op Poltrick, maar al de wraakplannen, die ongeordend in zijn hoofd rondwarrelden, vergat hij, toen hij door de deur, die open was blijven staan, zag hoe de vrouw eindelijk zou moeten zwichten voor het ruwe geweld van den man. Maar eer het zoover kwam, was de robuste Blistoy toegeschoten en had den laaghartigen aanvaller als een bal opgenomen en van zich geslingerd.

Bridgets moeder had met evenveel verbazing als vrees den strijd, die zoo'n ernstig karakter aannam, en de plotselinge ontkenning aangezien. Maar toen zij Inverkeith ontwaarde, hief zij in radeloosheid hare handen ten hemel en klaagde:

— „O, wat een dag, wat een dag! En nu die man, nu gaan onze rampen eerst beginnen; o, wat een dag, wat een dag!"

— „Stil, moeder", antwoordde Bridget, „deze man is uw vijand niet, integendeel. Zaagt ge dan niet, hoe hij mij redde uit de handen van mijn neef?" Ze rilde weer van afschuw, terwijl zij er aan dacht, tot welke eerloosheden het verfoeilijke wezen, Pitcown, zich wellicht nog had laten vervoeren zonder Inverkeith's tijdige tusschenkomst.

— „Maar zeg eens, jonkvrouw, wat gebeurt er eigenlijk hier? Ik lees in uw blik verbazing over mijn komst, de oplossing is echter eenvoudig. Ik heb bijna zekerheid, dat die bruid, dien Blistoy zoo handig heeft weggeslingerd, een gevaarlijk boosdoener, ik zou haast zeggen, misdadiger is. Vergeef mij, zoo mijn openhartige uiting u onaangenaam aandoet, wijl het uw neef geldt, maar 't is niet anders".

Eenige oogenblikken gingen voorbij, zonder dat er een woord werd gewisseld. In de op den grond ineengedrongen gestalte kwam langzamerhand eenige beweging. Eindelijk richtte Pitcown zich op en liet zijn oogen door het vertrek dwalen. Verbaasd bleef zijn blik op Blistoy rusten, daarna op Inverkeith en ten slotte bemerkte hij zijn nicht. Het scheen dat hij den toestand niet kon begrijpen; hij trok ten minste zoo'n verdoofd gezicht dat Bridget, het onaangename van den toestand vergetend, in een luiden lach uitbarstte.

Dit verdreef het laatste restje van zijn verdooving. Met een vreeselijke godslastering op de lippen sprong hij op en vloog op zijn nicht toe met opgeheven vuist, maar eer hij haar kon bereiken, trad Inverkeith voor haar, de vuist daalde neer zonder ving den neergaanden arm op en omsloot den pols van den belager als in een schroef, zoodat deze een kreet van smart nauwelijks kon onderdrukken.

Met kracht duwde Inverkeith zijn vijand achteruit, en hem op armslengte van zich afhoudende, siste hij slechts dit eene

woord „Ellendeling”, maar er sprak zooveel haat uit, zoo'n intense minachting, dat het Pictown koud over den rug liep.

Nog wilde hij het echter niet gewonnen geven. Hij greep naar een fluitje, dat aan een zilveren ketting onder zijn buis hing. Een gillende toon weerklonk en een seconde later stond zijn knecht in de deuropening.

— „Twebb, sluit de deur en verzeker je van dien Schotschen beer. Ik neem den anderen”, waarmee hij Blistoy bedoelde, „voor mijn rekening”. Deze keek den rooden jonker eens aan als twijfelde hij aan diens gezond verstand en zijn bediende scheen aan denzelfden twijfel onderhevig te zijn, en dacht er blijkbaar niet over de bevelen zijns meesters op te volgen.

Hierdoor steeg Pitcown's woede tot razernij en opnieuw stortte hij zich op Inverkeith en Britget. Blistoy had hem evenwel in het oog gehouden en eer hij een schrede had gedaan, was de getrouwe Schot achter hem en trok zijn armen op zijn rug samen, hem dwingende te blijven staan.

Thans was het Inverkeith, die op hem toetrad zijn oogen fonkelden met onheilspellenden gloed, terwijl hij Pitcown aanzag.

— „Gij, schurftige hond!” sprak hij langzaam, maar met zooveel nadruk, dat de aangesprokene den haat kon afmeten, die den jonker bezielde, „gij schurftige hond!” herhaalde hij, „prijst u gelukkig, dat gij onder het dak verkeert, dat ik gezworen heb te zullen ontzien, want ge zoudt een gruwelijken dood sterven. Pak u weg, schurk, en laat ik u niet meer zien, ik schort mijn wraak op, zonder dien kwijt te schelden. O, jou fielt!” donderde hij hem toe, en de gedachte aan de gevangenschap, die hij had ondergaan, deed zijn woede eerst ontwaken — „een edelman te binden en op te sluiten als een beest! dat eischt wraak, bloedige wraak!”

Hij deed een stap voorwaarts en gaf Blistoy een teeken den gevangene los te laten, waaraan zonder dralen werd voldaan. Hij kwam nog dichtër voor den roodbaard staan en terwijl het tusschen zijn tanden siste van moeielijk bedwongen drift, hief hij de hand op en gaf hem een nijdigen, luidklinkenden kaakslag.

— „Neem dat op afkorting schurk”, snierde hij, „en nu, voort, zoo snel uw paard uw ellendig lijf kan dragen”.

Met gebogen hoofd, zoodat men de wraakzucht niet kon zien, die in zijn loerende oogen stond te lezen, sloop de geslagene naar de deur.

Daar gekomen keerde hij zich om en sprong als een tijgerkat op Inverkeith toe, die hem den rug had toegewend. In zijn hand schitterde een dolk, die hij den Schot in den rug wilde planten. Maar zijn nicht had het oog niet van hem afgewend, en nauwelijks had Pitcown zich omgewend voor den sprong, of zij gaf met alle kracht die in haar was, Inverkeith een duw in den rug, zoodat deze een stap voorwaarts moest doen.

Tezelfdertijd was Blistoy vooruitgesprongen, om den nu wegljenden sluipmoordenaar te grijpen; een handgebaar van zijn meester weerhield hem echter en weinige minuten later hoorden de vier personen, die in het vertrek waren achtergebleven, de zware poort dichtslaan achter de twee vluchtelingen. Nog een oogenblik vernam men het kletteren van de hoeven hunner paarden op den harden grond, tot zij het bosch bereikten.

* * *

Het was duister, toen Inverkeith ontwaakte. Hij lag op een zacht rustbed van dierenvelen en voelde zich flauw en vermoeid. Een lamp van vreemden vorm verlichte slechts den hoek, waar zijn legerstede was opgemaakt en hij wist zich met geen mogelijkheid te herinneren, waar hij was.

Daar werd de deur geopend, zachte schreden en ruischende kleeren kwamen naderbij en het volgende oogenblik blikte hij in de zielvolle oogen van de bruid zijner droomen.

— „Waarom lig ik hier?” fluisterde hij, de betoovering verbrekende, „en waar zijn Blistoy en de andere mannen?”

— „Maak u niet druk, ge zijt gewond, alles is goed”.

De herinnering aan de gebeurtenissen van den afgelopen middag, kwam geleidelijk terug.

Toen Bridget hem een duw had gegeven, was de punt van den dolk toch nog even in zijn rug gedrongen. Hij hield zich echter, of er niets gebeurd was, want hij begreep, dat zijn mannen de wonde aan Pitcown en zijn knecht bloedig zouden wreken. Dit wenscht hij terwille van de vrouwen te voorkomen en bovendien zou de schurk dan aan zijn haat ontkomen en dat mocht niet. Hij had zich dus ferm gehouden, tot hij wist, dat de ruiters ver genoeg verwijderd waren. Toen waren ook zijn krachten uitgeput en half bezwijmd zakte hij op den vloer ineën.

De wonde was intusschen geheel zonder gevaar, zooals bij onderzoek bleek en in een paar dagen zou hij zijn leger weer kunnen verlaten.

Toen hij zoover was gekomen in zijn gedachten, greep hij met een impulsieve beweging de hand van het meisje, dat hem opnieuw van een wissen dood had gered.

— „Jonkvrouw Bridget”, fluisterde hij, „weer is mijn rekening bij u grooter geworden. 't Is nu tweemaal, dat gij mijn leven gered hebt. Dank daarvoor...”

Zij trok haar hand niet terug en zoo zaten zij daar zwijgend neer, slechts hunne oogen spraken en zij verstonden elkander, zij hadden elkaar reeds lang verstaan.

Van tijd tot tijd verviel hij weer in een toestand van slaperigheid, die hem alles deed vergeten, behalve het geluk, dat hem langs zulke vreemde wegen was tegemoet getreden. Zacht wilde

zij haar hand losmaken, maar hoe behoedzaam zij dat ook deed, het maakte toch, dat hij wakker werd. Hij trok haar dichtër naar zich toe. Toen, ofschoon zijn wond hem nog veel deed lijden, richtte hij zich op; in een spontane opwelling, vergaten zij den schroom, die nog tusschen hen was en met een innigen kus bezegelden zij den bond hunner harten.

Op Inverheith stoeit de oude Blistoy weer met een nieuw geslacht. De eerste jaren van het huwelijk van Baron Inverkeith met Bridget Harbottle zijn rustig voorbijgegaan.

Op Ashkirk, op haar oude bezitting, woont Lady Harbottle en het is feest op Inverkeith als grootmoeder daar een paar dagen komt doorbrengen. Zij heeft de dagen van Poltrick uit haar geheugen gewischt en ook Dunfrid schijnt niet aan zijn wraak te denken. De naam Pitcown bestaat niet meer voor hen. Alleen Bridget denkt wel eens aan het verhaal, dat haar echtgenoot haar deed in het bosch van Catcleugh, het verhaal van zijn vlucht op den rug van den trouwen Blistoy, en zij volgt met de oogen haar lievelingen, een flinken knaap van vijf en een lief meisje van bijna vier, want de laatste blik van haar neef sprak van niets anders als wraakzucht. Eenmaal heeft ze Inverkeith deelgenoot gemaakt van haar geheimen angst, maar hij lachte haar uit met de woorden: „Hij zal wel uit de buurt blijven, zoolang Blistoy er is, en als we dien moeten missen, de hemel late dien dag lang wegblijven, dan is onze zoon een man geworden, die twee en meer Pitcowns staat”, en het loflied op haar eersteling, haren trots, haar hoop, deed alle bedenkingen zwijgen.

HERFSTKLEUREN.

Op een héél stil plekje in 't diepst van 't bosch
rijzen bruinroode stammen op uit het mos,
dat smaragdgroen en glanzend den grond bedekt,
of als grijs korstmos op dennenschors plekt.
Slanke berken met zilveren bast
dragen hun lichte bladerlast:
goudgele blaadjes, zóó licht en fijn
dat ze als vluchtige vlindertjes zijn.
'n Duivelszwam met bloedrooden kop
schoot uit den vochtigen bodem op.
Kopergeel glanzende beukenblaren
naast de dofbruine hazelaren
en blauwgroene dennen met rechte stammen
staan rustig naast de schittervlammen
van de roodgouden reuzeneiken
die de bontste van allen lijken.
Lijsterbessen met steenroode trossen
groeien daar in groote bossen
op de zachthellende oeverkant
van water stroomende over geel zand.
Zachtpaarse scabiosa's staan
naast hemelsblauwe gentiaan
zóó blauw als ik wel op een zomerdag
de lucht in een meertje weerspiegelen zag.
En boven dit al heeft de hemel zoo wijd
zijn stralend-gouden tent gespreid.

ADA V. D. VEEN.

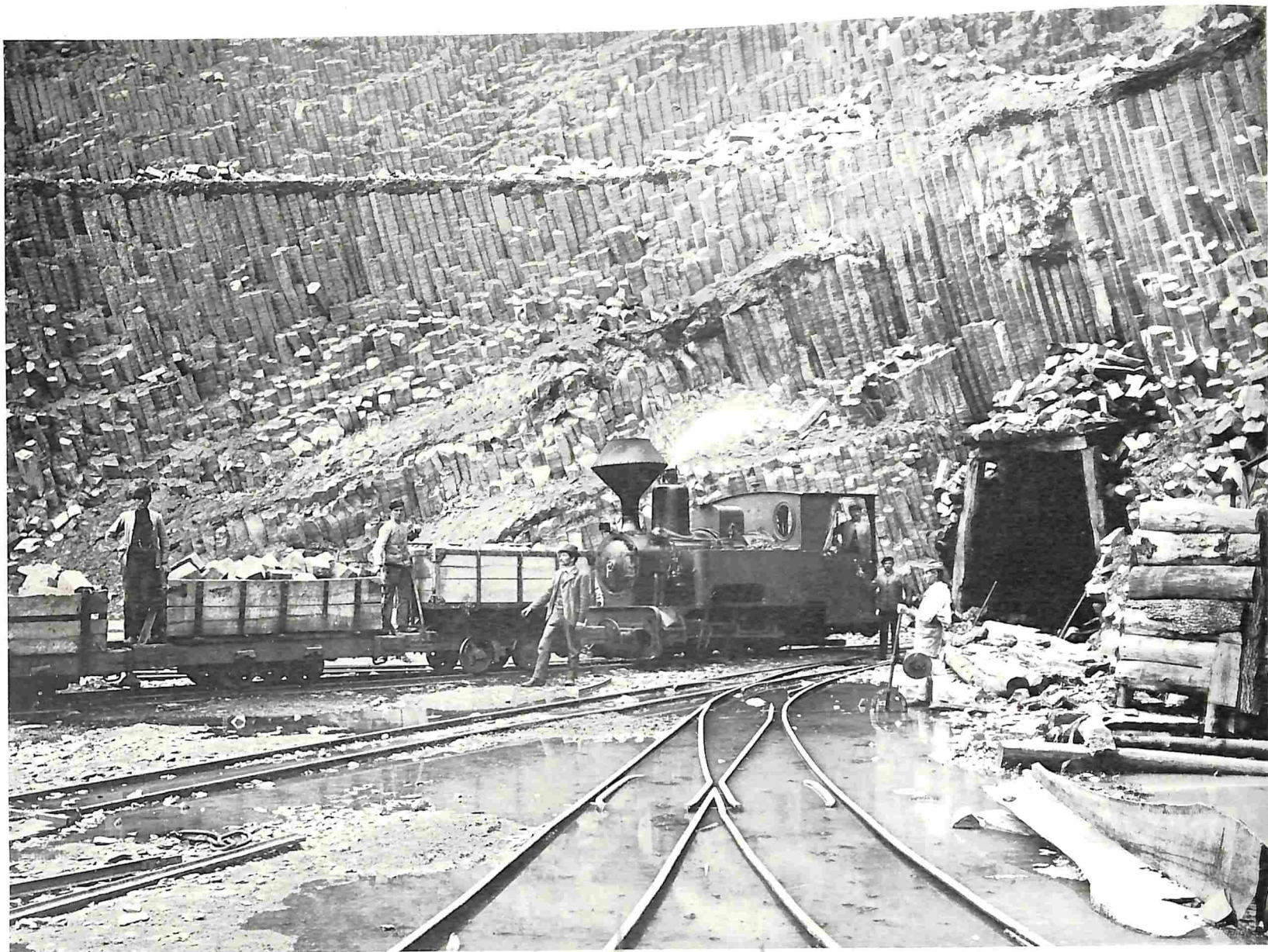
ZELFKENNIS.

Ik heb gezien, de larks, de herboorne,
De gelend groene, uit den dorren stam,
Ik hoorde in droom, narcissus d'uitverkoorne,
De goudheraut, die mij vertellen kwam,
Dat 't ál zich, als voor feestgang op gaat maken,
De boom, de bloem, de bijtjes, die weer beven,
Ik heb gevoeld, hoe zuidewindjes naken,
Nu 't tijd is, voor de boom een bruidskleed weven.

Ik heb geleerd, hoe in Natuur wil wijken,
Het duister voor het nieuwe, lichte Licht,
Hoe voor het goede, steeds het kwade zwicht.

Dit schenkt me kracht, in 't eigen hart te kijken;
Zich zelf te kennen is des menschen plicht,
Natuur wijst ons den weg, zingt mijn gedicht.

JOHANNA BOER.

WAAR DE BASALT VERKREGEN WORDT.

EEN INTERESSANT BEELD VAN DEN ZEER REGELMATIGEN ZUILENVORM IN DE BASALTGROEVEN LANGS DEN RIJN.

NIEUW SYSTEEM VOOR WEGENBOUW.

Nu de overheid ons meer en meer belasting laat betalen (en ons automobilisten vooral), wordt het waarlijk tijd, dat zij dan ook voor goede verkeerswegen zorg draagt.

PRINS HEINRICH VON PREUSSEN.

DEZE zomer, deze overstelpend-mooie zomer, waarin elken dag weer-aan het weder bestendiger leek, lokte meer dan ooit de menschen uit de steden. De benauwende opeenstapeling van huizen, waartusschen de warmte klam-drukkend hangen bleef, is ontvlucht geworden voor de ruimte van het land, de schaduw der bosschen, de koelte der zee. 't Mooie weer deed plannen opkomen en uitvoeren; te voet, per fiets, per rijtuig soms zelfs, o, ongeken- de luxe, per auto gingen die dagjesmensen „eruit”. De wegen zijn aldoor bevolkt geweest, de drukke wegen zelfs overbevolkt met plezier- of natuurgentzoekende menschen.

De wegen. . . Ik denk, dat ze het genot van de uitgaande menschen zeer dikwijls bedorven zullen hebben. Stof, niets dan stof. Vies, vuil, opwarrelend stof, dat maar niet dalen wilde; dat dwarrelen bleef, telkens weer in heftiger wervelingen omhoog stoof door 'n snorrende auto, zelfs door 'n voortstukkend rijtuig. Als een verstikkend-droge, niet te ontwijken wolk, daalde het weer neer, drong in oogen, neus en keel. 't Bedekte de gras-bermen, boomen en heesters met een grauwe laag.

't Maakte het verkeer, het toerisme, in plaats van een genoegen, tot een kwelling. En. . . is er iets waaraan in onzen tijd meer en meer zorg besteed wordt, dat zich sneller en geweldiger uitbreidt dan toerisme? Daarin blijven onze wegen achter.

't Is waar, deze zomer was exceptioneel. Maar er waren tal van andere zomers, er zijn talrijke periodes waarin de wegen evenmin aan billijke eischen voldoen. In den herfst, wanneer het dagen achtereen regent, liggen de straatwegen vol plassen, en zijn ze bedekt met een vuil-bruine, glibberige modder, die naar alle kanten uitspat als een fiets of voertuig passeert. De nog veelvuldiger voorkomende grintwegen zijn dan doorploegd met sporen; de „weg” is één zuigerige massa weke grond, die het voortgaan sterk bemoeilijkt. En als de winter maar even vorst brengt, worden die sporen gevaarlijk harde groeven die dien weg meermalen onbegaanbaar maken.

Het verkeer van tegenwoordig stelt andere eischen. Om ver-

schillende redenen. Voor de gebruikers van den weg is een slechte weg een hinderpaal, die snelheid van verplaatsing belet; die het genieten van een omgeving met natuurschoon belemmert, door de zorg, dien men aan den weg zelf besteden moet. Doch niet alleen het aangename speelt hierbij een rol; ook uit een oogpunt van volksgezondheid is een goede weg een punt van belang in onze samenleving, vooral in en om groote steden, waar duizenden en duizenden dagelijks „langs den weg” zijn.

Een „goede” weg, schreef ik; de vraag zal rijzen wat onder een goede weg te verstaan is. Hollanders zijn niet overdreven in hun eischen daaromtrent; zij beschouwen nog te veel den weg als een dankbaar te aanvaarden middel om van de eene plaats naar de andere te kunnen komen. Den vuilen modder en 't verstikkende stof aanvaarden zij daarbij, niet dankbaar, doch als noodzakelijk kwaad; een enkele keer, dat hun woede daarover oplaait, treft het de fietsers, de automobilisten en niet den weg; zoozeer is men gewoon aan de misère van den weg in verschillende jaargetijden, dat men een goeden, d. w. z. altijd bruikbaren weg, die niet tot een mullen zandweg vervalt, niet op een modderpoel gelijkt of kuilen met slijkwater vertoont, als iets onbereikbaars beschouwt.

Tòch is dat te bereiken. Technisch en zonder financiële bezwaren. De studie van den weg heeft systemen opgeleverd, die niet alleen aan de eischen van gelijkmatigen toestand onder verschillende weers-omstandigheden voldoen, doch die zonder buitengewone kosten kunnen worden aangelegd en op den duur door gering onderhoud de meerdere kosten van aanleg opheffen, zelfs voordeliger blijken dan andere wegen. Om dat te bereiken, diende men na te gaan, hoe de stofplaag met succes bestreden kon worden, hoe men het best het indringen van het water voorkomen kan, en welke middelen men tegen slijtage kan aanwenden. Die drie kwalen zijn door één middel te verhelpen: een matig hard wordt verstaan: hard en elastisch, zoodat de slijtage niet groot is, waardoor het stof vermindert; ondoordringbaar voor water, zoodat de ondergrond niet zacht wordt.

Verschillende systemen, gegrond op dit principe zijn beproefd en uitgevoerd. Daaronder is één systeem, dat zeer goede resultaten opleverde in de steden waarin het tot nu toe is toegepast. Dat is het geprepareerde basalt-steenslag systeem, waarvan

de 's Gravendijkwal te Rotterdam, de mooie singels te Arnhem enz. de overtuigende bewijzen zijn. Dat de aanleg niet overmatig duur is bewijst de kleine gemeente Bloemendaal, welke in haar mooie omgeving dit soort wegen doet aanleggen.

De aanleg van zoo'n weg eischt groote zorgvuldigheid van bewerking om zooveel mogelijk het ideale te naderen. Onderlaag, vulstof, walsen, profiel enz., alles wordt nauwkeurig uitgevoerd.

Na de uitzetting van den weg wordt op den ondergrond een z.g. „vlijlaag” aangebracht van halve klinkers of grof puin. Dat geeft vastheid, voorkomt doorzakken. Daarop wordt kleiner stortpuin aangebracht, dat door den zwaren druk van een stoomwals met het grove puin tot een vaste, gelijke laag wordt samengeperst. De ondervinding heeft geleerd, dat een goede weg vooral stevige onderlagen behoeft, welke door den verkeerslast geen indringen in den ondergrond ondergaan. Die onderlaag dient reeds behoorlijk „onder profiel” gebracht te worden; m.a.w. de vorm van den weg, de ronding moet reeds hier duidelijk worden aangebracht. Dat profiel toch is van groote beteekenis, omdat het de water-afvloeiing bevordert. Het verkeer eischt, uit veiligheidsoogpunt, dat die ronding niet al te groot zij, zoodat er geen gevaar voor afglijden bestaat. Over 't algemeen wordt de ton-vorm (parabolische lijn) als meest verkieselijke beschouwd.

Op de onderlagen wordt een 10 à 13 cM. dikke laag van de geprepareerde steenslag aangebracht. Als steensoort gedraagt basalt zich voortreffelijk. En daar van dit materieel voor een zeer groot deel de doelmatige hardheid van den weg afhangt wordt aan het praepareeren met teer-oplossing de grootste zorg besteed. Die oplossing — ze is een geheim. Ze vertoont zich als glanzend-zwarte, dik vloeibare massa. Nadat de basalt-scherven op een heet-gestookte, ijzeren plaat gedroogd zijn en een felle hitte rondom zich spreiden, worden ze in die gloeiende, zwarte teer-emulsie ondergedompeld, zóólang tot een voldoende hoeveelheid daarvan hen omgeeft. Dan worden de scherven, die van grijs, glanzend zwart geworden zijn op een hoop uitgestort en nu en dan omgewerkt.

Een laag van 10 à 13 cM. van deze kleverige basalt vormt de deklaag van den weg; de stoomwals is ook hier meedoogenloos; persend aan 't werk en drukt de laag samen tot een gelijke oppervlakte, waarin heel weinig gaten of holten overblijven.

Wanneer tenslotte een dun laagje fijne teersteenlaag wordt ingewalst, teekent de weg zich zacht-welvend, donker-glanzend tegen de omgeving af. Door bezanding van den nog kleverige weg verdwijnt de zwarte kleur; maar nog eens keert die terug door „overteren” met warme teer-emulsie waarop nogmaals scherp zand wordt uitgestrooid.

Een paar weken daarna is de weg geschikt voor het gebruik.

Een zoodanig aangelegde weg nadert het ideale op verkeersgebied. Geweldig hard is de oppervlakte en daardoor weinig aan slijtage onderhevig. De ondervinding heeft geleerd dat het onderhoud zich beperkt tot het jaarlijks teeren van den weg. Met die geringe zorg van onderhoud behandeld verkeerde een weg van dit systeem in Engeland na zeven jaar nog in uitmuntenden toestand. En omdat die slijtage zoo gering is, is de weg vanzelf stofvrij, want de meeste stof ontstaat door afname van den weg.

Een andere vijand van den weg: het water, ondervindt evenmin gelegenheid door te sijpelen; en z'n ondermijnend werk wordt daardoor voorkomen. Ondanks zijn hardheid is de weg zeer elastisch en daardoor bijna geruischloos.

Vergelijk dit, in zijn geheel, bij de verblindend-stuivende grintwegen, bij de hobbelige, stootende straatwegen, bij de dure asfaltwegen. Want ook wat kosten betreft (die uiterlijk heel hoog schijnen) is de basaltslag-weg een uitstekend uit te voeren weg. We vinden over den aanleg het volgend staatje gepubliceerd.

De aanlegkosten van een basaltslag-weg bedragen per M² f 2.46.

De aanlegkosten van andere wegen per M² berekend:

Grintwegen..... f 1.31

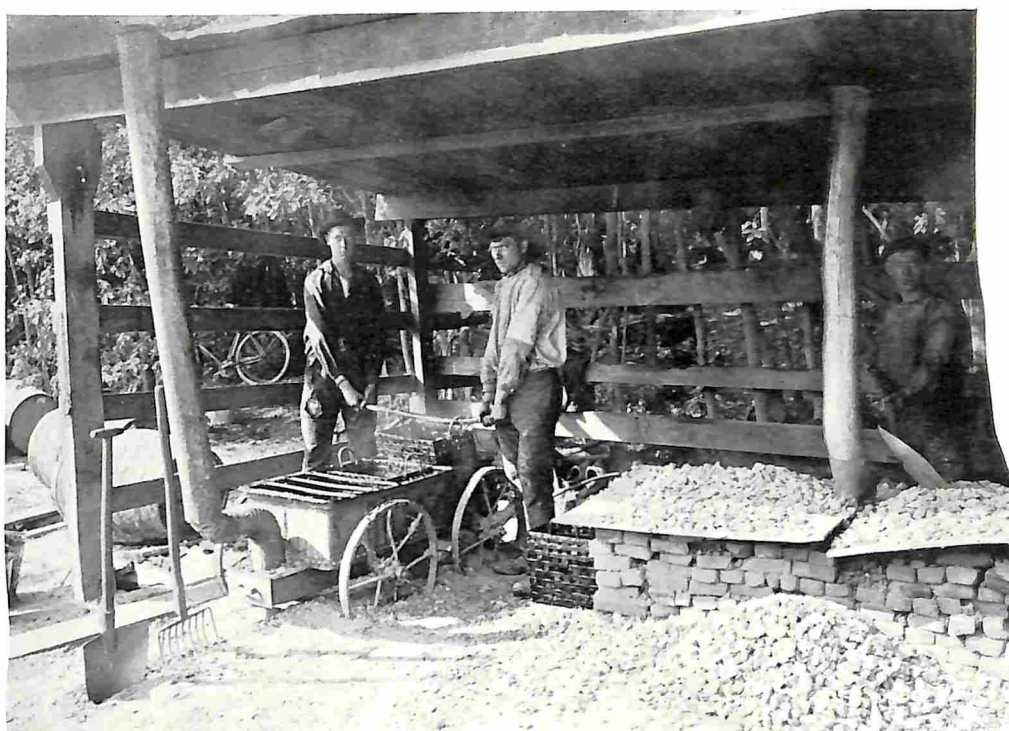

Foto C. Vreedenburgh.

DE TEERKOKERIJ.

RECHTS BASALT-STEENSLAG OP DEN OVEN. LINKS DE RESERVOIRS MET GLOEIENDE TEER WAARIN DE BASALT ONDERGEMPELD WORDT.

Foto C. Vreedenburgh.

HET UITSTORTEN EN AANPLOEGEN VAN DEN GEPREPAREERDEN STEENSLAG.

Foto C. Vreedenburgh.

DE PAS AANGEBRACHTE LAAG BASALT-STEENSLAG WORDT AANGEWALST.

Foto C. Vreedenburgh.

HET OVERTEEREN EN RONDEN VAN DEN WEG.

Klinkerwegen.....	/ 1.81
Keiweg.....	„ 5.20—6.35
Asfaltwegen.....	„ 5.50—7.—

Alleen grint- en klinkerwegen zijn dus in aanleg aanmerkelijk goedkoper, doch in onderhoud eischen ze veel meer zorg en kosten, terwijl de hoedanigheid aan deze wegen verre bij de steenslagwegen achterstaat.

In Holland zijn wij nog zoo gewoon aan — en zoo tevreden met eene klinker- of grintweg. 't Lijkt gewoonweg luxe dat een weg tusschen Haarlem en den Haag, tusschen Utrecht en Arnhem een prachtig-gelijke, zacht-rijdende weg zou zijn; dat er na een paar heete dagen geen stofwolken omhoog-wervelen, na een paar regendagen geen spattende modder, geen kuilen met slijk zouden zijn.... 't Wekt een glimlach dat het drukke verkeer zonder ratelend lawaai geregeld z'n gang zou gaan.

't Lijkt een luxe, maar geen onbereikbare. Integendeel. Het lijkt ons niet onmogelijk dat er over een heele eeuw, hoofdschuddend gesproken wordt „over den gevaarlijken toestand op vele drukke verkeerswegen in het begin der 20^e eeuw”.

C. VREEDENBURGH JR.

UIT DE STUDEERKAMER.

DE OOREN VAN KONING MIDAS. *)

WAT is er van de ooren van koning Midas? Een ieder kent zijne geschiedenis; de arme koning, die zoo gaarne zijn smadelijk geheim verborgen had, ziet het daardoor juist over de gansche beschaafde wereld tot in de verste tijden bekend. Waarom hij de zaak zoo onhandig heeft aangepakt? Wel, ik denk uit zenuw-

Foto C. Vreedenburgh

EEN DER PAS AANGELEGEN WEGEN TE BLOEMENDAAL.
DE ZIJKANTEN MOETEN NOG BIJGEWERKT EN REEDS IS DE WEG BERIJDBAAR.

achtigheid. Verbeeld u een man van hooge geboorte en fijnen levensstijl, maar op eens tusschen pummels en philisters verplaatst, gansch alleen onder menschen die hem niet kunnen begrijpen. Wat hem eenmaal tot eer strekte, wat hij nog voelt als eene onophoudelijke uit zijn wezen voortkomende lieve herinnering aan zijn vroegere hoogheid, zijn manieren, dat maakt hem onder het gespuis belachelijk. Zoo moest koning Midas zich voelen.

Ik beweer niet dat ezelsooren een sieraad zijn, of een teeken van voornaamheid. Maar alles is betrekkelijk. Zulke dingen vooral zijn naar de conventie te beoordeelen, en koning Midas had zijn redenen om innerlijk trotsch te zijn op zijn ezelsooren, die hem in den tijd waarin het verhaal speelt, toen men reeds over dien oorsvorm was gaan denken zooals wij nu, zooveel last veroorzaakt hebben. Hoe verlangend moet hij al die eeuwen lang hebben uitgezien naar een redder, die hem in zijn eer zou herstellen, tot er eindelijk, eindelijk in 1911 in eens twee tegelijk kwamen: de heeren Crooke en Cook. Doch laat mij u even aan het verhaal herinneren.

Phrygië is een land in Klein-Azië, in de buurt van den Bagdadspoorweg, en niet ver van Constantinopel. Thans is het niet veel meer, maar een duizend jaar vóór Christus was het onder zijns gelijken een machtig rijk. Ongeveer toen David, de Israëlitische volksheld, door de

gebergte van Juda rondzwierf, en later zetelde op den koningstroon, heerschten de koningen van Phrygië over de naburige gewesten.

Sommigen hunner voerden den naam Gordias, waarnaar de Gordiaansche knoop genoemd is, anderen heetten Midas. Maar aan die vorsten en hun grootheid was nog slechts een vage herinnering over, toen het bekende verhaal ontstond. En zooals de menschen gewoonlijk wat zij niet goed weten ten nadeele van den betrokkene uitleggen, zoo ging het ook hier.

Koning Midas dan, zoo lezen wij bij den sierlijke anekdoten vertellenden Romeinschen dichter Ovidius, was ondanks zijn waardigheid een ruw man met groven smaak. Zijn muzikaal begrip ging niet uit boven eenvoudige kunstjes en wijsjes van boeren en herders. De in zijn tijd meer en meer bekend en gewaardeerd wordende edele toonscheppingen van den god Apollo waren hem vreemd en onverstaanbaar. Hij hield zich bij den ouden stijl, waarin de boschgod Pan de leidende figuur was. Nu was die Pan ook al een grootheid, die niet begreep dat zijn tijd voorbij was; hij aarzelde niet, in openbaren wedstrijd met Apollo op te treden. Een talrijk en aanzienlijk publiek was aanwezig; men merkte onder de toehoorders, behalve den Phrygischen koning, onder anderen den achtbaren berg Tmolos op. Die gaf het sein tot het levendig applaus, dat den edelen god Apollo de overwinning toekende. De weinige andersdenkenden hielden zich stil, behalve Midas. Nijdig over het échec van de door hem nog steeds vereerden Pan veroorzaakte hij een relletje, niet ophoudend zijn held luide als overwinnaar uit te roepen. Waarop Apollo, door de algemeene verontwaardiging aangemoedigd, den ongelukkigen muzikkliefhebber tot schandteeken zijner domheid lange ezelsooren aan het hoofd zette.

Nu moge men het zoo vreemd vinden als men wil, wij hebben te aanvaarden wat Ovidius ons mededeeld, en dat is, dat de opmerkelijke verandering aan het hoofd de konings onbekend bleef in zijn rijk. Niemand wist er van. Een groote Phrygische muts onttrok het wanstaltig wonder aan nieuwsgierige oogen. Echter — de koning moest nu en dan zijn haar laten knippen. Dan moest de muts natuurlijk af. Midas wist er niets anders op, dan zijn barbier in den arm te nemen, en diens stilzwijgen met goud te koopen. De noodige bedreigingen werden bij de koopsom gevoegd, voor het geval dat de barbier zijn belofte mocht vergeten.

Nu is zwijgen voor veel menschen moeilijk, maar vooral voor een barbier. De arme man ging gebukt onder zijn geheim. Om het tenminste ééns hardop te kunnen zeggen ging hij naar een eenzame plaats, zocht een kuil op, ongeveer zoo groot als zijn hoofd, stak dat lichaamsdeel erin, en vertelde, vertelde, luid en ongestoord wat hij geen menschenooren mocht toevertrouwen: „Koning Midas heeft ezelsooren”.

Nu wilde het toeval, dat die kuil eigenlijk een kleine bron was, waar nu en dan water in stond. Toen de regens toenamen, geschiede het dan ook dat er riet in opschoot. En ziet! telkens als de wind door dat riet speelde,

* W. Crooke: A. B. Cook.

hoorde men duidelijk: „Koning Midas heeft ezelooren!” Zoo werd het geheim wereldkundig.

Zoo luidt het verhaal. Wat moet dat nu beteekenen? Merken wij eerst op, dat het ook elders verteld wordt. Tegenwoordig nog is het verhaal in Griekenland in omloop. Doch ook in ver verwijderde landen is de sage van den koning met zijn ezelooren, onder een anderen naam natuurlijk, bekend geweest.

In Ierland, Engeland en Bretagne verhaalde men elkaar in vroeger eeuw van een koning die paardenooren had. In Marokko, bij de Berbers in Algiers, in Vcor-Indië en in andere landen is sprake van een koning of prins, die met hoorns op het hoofd geboren is. Met merkwaardigen regelmaat keeren overal de trekken weinig of niet gewijzigd terug. Legt men die verhalen naast elkaar, dan blijkt de ons door Grieken en Romeinen overgeleverde Midas-legende een der minst oorspronkelijke te zijn, wat niet te verwonderen is, daar er door die schrijvers reeds opzettelijk een aardig verhaaltje van gemaakt is. Echter is de afwijking van het gewone type ten deele ook daardoor te verklaren, dat het oude Phrygie een land met geheel andere kultuurvorm was dan de gewesten, waar wij overigens de sage vinden. Zoo komt bijvoorbeeld het verhaal van den musikalen wedstrijd nergens anders voor, en is 't ook een bijmaaksel van lateren tijd, zooals wij straks zien zullen. In de andere verhalen wordt het feit, dat de koning ezelooren, paardenooren of hoorns heeft, gewoonlijk niet verklaard. Ze beginnen met mede te deelen dat het zoo was, en vertellen dan verder, hoe het geheim openbaar werd.

Altijd is het de barbier, of iemand die daarvoor dienst doet, die de oorzaak wordt van de onthulling. Gemakkelijk kan men een schema opstellen, van de overal, of haast overal voorkomende trekken:

Een koning heeft hoorns of dierenooren. Om dat te verbergen laat hij zijn barbier telkens ter dood brengen. Doch eens heeft de koning medelijden en laat den man leven. Die gaat echter zoozeer onder het geheim gebukt, dat zijn gezondheid er onder lijdt. Eindelijk zoekt hij in zijn radeloosheid een eenzaam oord waar hij het geheim in een bron of in een hollen boom uitschreeuwt. Uit het riet dat bij de bron groeit, of het het hout van den boom, snijdt iemand een fluit, die geen ander geluid geeft dan: „de koning heeft hoorns (beestenooren)” waardoor het geheim wereldkundig wordt. De vorst wil eerst den schuldige straffen, doch begenadigt hem als hij de toedracht der zaak verneemt. Even verbreid is de lezing, dat het riet aan de bron, of het riet dat op de plaats groeit, waar de vermoorde barbiers begraven liggen, door den wind bewogen het geheim verklapt.

Begrijpelijkerwijze vinden wij soms motieven door de sage heengeweven, die elders thuis behooren. Zoo leert de rol van den laatsten begenadigten barbier, die bijna ter dood gebracht wordt, als het blijkt dat het geheim door zijn toedoen verklapt is, zich uitstekend tot versmelting met dien van een gelukzoeker, die aan het hof eens konings alle gevaar te boven komt en eindelijk de prinses en den troon verwerft. In dien vorm leeft de sage bijvoorbeeld in Marokko waar ook het musikale motief, dat wij uit het Midas-verhaal kennen, weer voor den dag schijnt te komen. Een jong vreemdeling wordt door den koning als herder over zijn kudde aangesteld. Doch de nieuwe herder blaast zoo betoverend schoon op de fluit, dat de kamelen door 't luisteren het eten vergeten en geheel vermageren. Men moet zich dan waarschijnlijk voorstellen, dat de koning deswegen den sympathieken jongeling het leven zuur maakt. Uitdrukkelijk gezegd wordt echter alleen, dat hij van het ambt van herder ontheven, en met dat van barbier bekleed wordt. In die hoedanigheid ontdekt hij dat de koning hoorns heeft. Hij moet beloven te zwijgen, en doet dat ook; doch als hij zich een fluit snijdt uit riet kan hij er geen andere tonen uit halen, dan die

het geheim verraden. Hij doodt dan den koning, trouwt de prinses en bestijgt den troon.

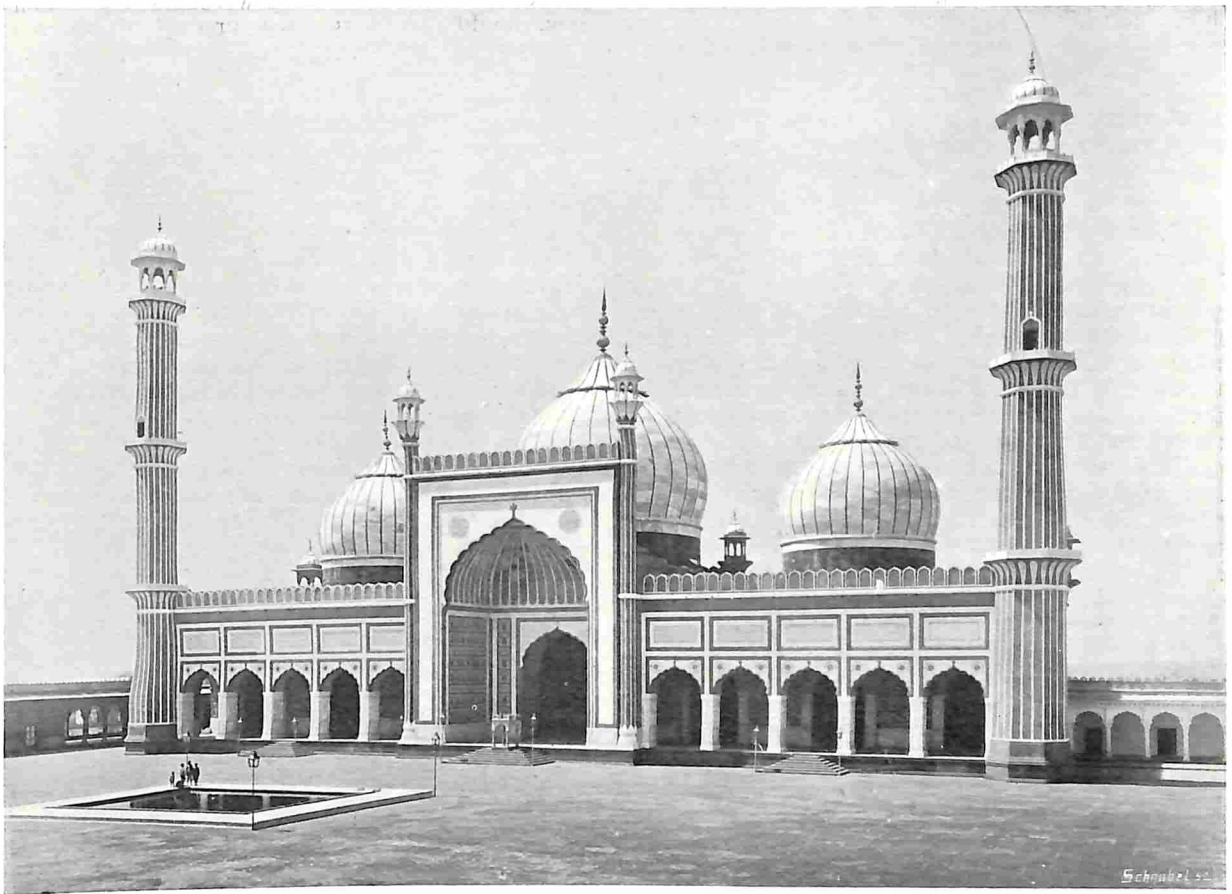
Aardiger is het motief in de overlevering der Berbers gebruikt. Degene die daar toevallig het riet snijdt bij de bron, waaraan de barbier het hem drukkende geheim heeft toevertrouwd, vindt tevens een huid aan een boom hangen, en maakt zich daarvan een trom. De huid is afkomstig van een prins, die door zijn broeder laaghartig vermoord is, omdat hij hem in een wedstrijd overwonnen had. De trom verraadt nu in tegenwoordigheid des konings evenzeer den moord, als de fluit het geheim van de hoorns. En daar de koning weet dat het laatste de waarheid is, geloof hij ook wat de trom zegt en straft den moordenaar.

Ten slotte zij nog medegedeeld, dat de benauwdheid van den barbier, die het geheim bewaren moet, in sommige verhalen zeer plastisch geschilderd wordt. De barbier zwelt er namelijk lichamelijk heelmaal van op. Als hij dan het geheim herhaaldelijk in de kuil schreeuwt, keert zijn buik weer geleidelijk tot de normale afmetingen terug.

Wij komen nu tot de verklaring der eigenaardige legende. Het gemakkelijkst valt ons die, als wij weder den blik wenden naar Klein-Azië, waar onze Midas te huis is. Immers van die gewesten hebben wij meer uitvoerige en vooral meer samenhangende gegevens dan van de Iersche of Berbersche oudheid.

Men zal zich herinneren, dat daar gelijk elders eenmaal de goden in diervorm vereerd werden. Juister gezegd is ommige dieren werden voor goden gehouden. Volgens de voor ons minder gemakkelijk te begrijpen voorstelling der primitieve volken kan de godheid in dier, voorwerp of mensch belichaamd zijn, en tegelijk toch weer buiten dat wezen voortbestaan. Men zou zulk eene godheid psychologisch kunnen vergelijken met ons begrip „regeering”. Onder „de regeering” verstaan wij een aantal personen, die wij als zoodanig erkennen en eerbiedigen, en in wier handen wij de regeermacht weten. Dat „de regeering”, die iets doet of beveelt, nooit iets anders is dan eenige menschen, die altijd voor slechts een beperkt aantal jaren hun functie uitoefenen, belet ons niet „de regeering” voor veel meer te houden dan gewone menschen. Wij hebben daarbij het juiste besef, dat „de regeering” toch ook weer gelijktijdig iets anders is, namelijk een zedelijke macht, eene maatschappelijke orde, die zou blijven bestaan, al werden alle regeeringspersonen op eens omgebracht; deze zedelijke macht zou dan gemakkelijk weder de menschen vinden, waarin zij zich kan belichamen. Zoo heel vreemd is dat oude geloof dus niet.

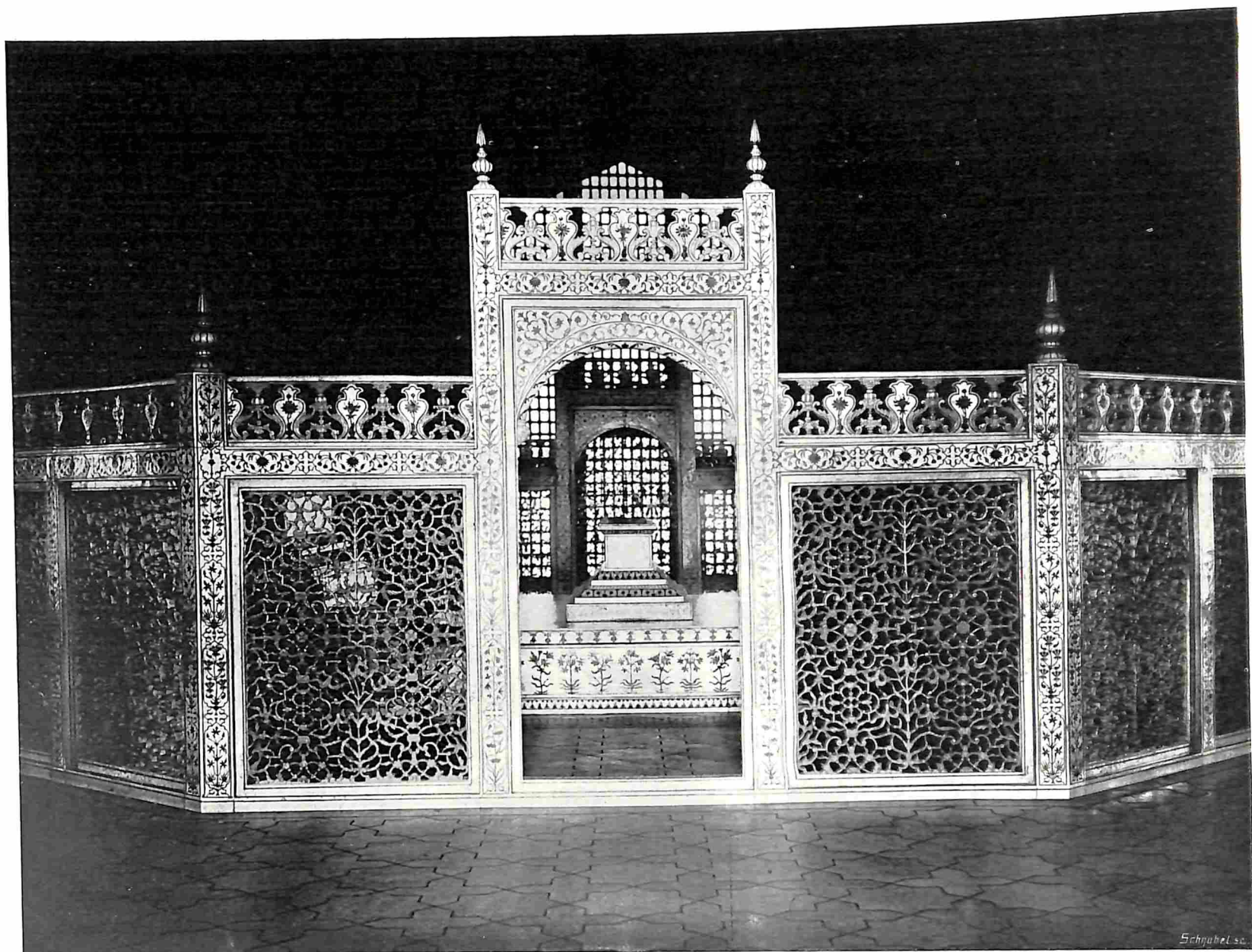
Door Egyptische monumenten, die ieder wel eens afgebeeld

DE JUMA MASHID OF GROOTE MOSKEE TE DELHI.

DE BELANGRIJKSTE VAN AZIË, WERD GEBOUWD DOOR SHAH JEHAN, KLEINZON VAN AKBAR. BEGONNEN IN 1644, VOLTOOID IN 1658, ZIJN STERFJAAR. 'T GEBOUW IS OPGETROKKEN IN ROOD ZANDSTEEN MET WIT MARMEREN BANDEN, HEEFT 3 KOEPELS VAN WIT MARMER EN 4 MINARETS. OP 'T IMMENSE TERRAS HEEFT MEN EEN BASSIN, WAAR DE MOHAMEDANEN — ALVORENS DE OVERDEKTE GALERIJ BINNEN TE GAAN — VOETEN EN HANDEN REINIGEN, DAARNA KNIJLEN ZIJ ACHTER HUN VOORGANGER, MET 'T GEZICHT NAAR MEKKA, OM HUN GODSDIENST WAAR TE NEMEN. DE MOSKEE IS 61 M. LANG, 37 M. DIEP, DE MINARETS 40 M. HOOG. HET IS IN DEZE MOSKEE DAT IN SEPT. 1857 VOOR DE LAATSTE MAAL GEBEDEN WERD, VOOR DEN LAATSTEN VERTEGENWOORDIGER VAN DE MOGOL MACHT IN INDIË, SULTAN AKBAR II.

J. TEN CATE HUENDER.

GRAFMONUMENT VAN SHAH JEHAN EN ZIJNE VROUW MUNTAS-I-MAHAL.

DE TOMBES ZIJN VAN WIT MARMER INGELEGD MET KOSTBARE STEENEN. DEZE PRAALGRAVEN ZIJN OMSLOTEN DOOR EEN SIERLIJK HEKWERK. DE BINNENSTE DUISTERNIS DOEN DE GRAVEN NIET GEHEEL TOT HUN RECHT KOMEN. DIT GEHEEL STAAT MIDDEN IN 'T BEROEMDE MAUSOLEUM DE „TAY MAHAL". DAT TERECHT ALS EEN DER SCHOONSTE KUNSTWERKEN TER WERELD BEKEND STAAT.

J. TEN CATE HUENDER.

gezien heeft, en ook door vele vondsten elders, met name in het land der Grieken, in de streken van het volk der schoone godenbeelden, kent men talloze dierfiguren, die een dierlijke godheid voorstellen. Daarnaast vindt men menselijke gedaanten, met dierenkoppen of met klauwen en vleugels. Heel natuurlijk trokken de geleerden daaruit de conclusie, dat die mensfiguren met dierlijke lichaamsdeelen den overgang vormden tot het zuiver menselijke godenbeeld der Grieken, tot de vereering der godheid in menselijke gedaante. Doch in de laatste jaren is het gelukt, iets meer te weten te komen van den aard der religieuze voorstellingen van den vóórtijd, en toen bleek het, dat de zaak minder eenvoudig was dan men aanvankelijk dacht. De lezer zal begrijpen, dat de korte uiteenzetting, die voor ons doel noodig is, noodzakelijk eene generalisatie moet zijn; doch daardoor worden alleen kwesties verwaarloosd, waar de leek toch waarschijnlijk niet mede bekend is.

De groote goden, wier dierlijke afbeeldsels wij kennen, werden in den regel vereerd door wat men zou kunnen noemen religieuze genootschappen. Zij die deel wenschten te hebben in de bescherming van bijvoorbeeld de groote godheid, die in Vóór-Azië in de gedaante van een paard vereerd werd, kwamen bijeen bij feestelijke gelegenheden. Daar volbrachten zij onder leiding der priesters gewijde ceremoniën, waarbij zang, dans en heilige maaltijd de altijd wederkerende bestanddeelen vormden, want die drie verrichtingen golden voor bijzonder heilig. Nu schijnt het een vereischte geweest te zijn, dat de geloovigen zich daarbij gedroegen als waren zij tijdelijk zelf de incarnatie der godheid, als waren zij met haar één, d. w. z. zij poogden „paarden" te zijn. Op opschriften enz. noemen zij hunne vereeniging werkelijk: genootschap van „paarden." Om dat ideaal zoo veel mogelijk nabij te komen, moesten zij in de eerste plaats uiterlijk op „paarden" gelijken, hetgeen geschiedde door een paardenhuid om te werpen en dus als 't ware een paardenmasker te dragen.

Deze religieuze gebruiken maakten, dat menschen met, zij het ook uitwendig aangebrachte, dierlijke attributen, voor de oudheid iets zeer gewoons waren. Geen wonder dat men ook de goden zelf zoo afbeeldde, behalve dan dat dan de dierlijke lichaamsdeelen echt waren. Naarmate men andere eigenschappen hooger

ging schatten, dan lichamelijke kracht en vlugheid, is men ook het dierlijke lager gaan achten dan het menselijke en werden ook de dierlijke trekken der godheden weggewischt. Doch het is niet de inwerking dezer gelouterde denkwijze direct op de beeldhouwkunst, die deze beïnvloed heeft; de gewijzigde gemoedsstemming der religieuze genootschappen vormde de tusschentrap.

* * *
De herinnering aan twee heldenfiguren der oudheid leeft noch heden in Vóór-Azië voort: Alexander de Groote en de Perzische koning Shapur (derde eeuw na Christus). Het zou in 't eerste oogenblik kunnen bevreemden, dat juist van deze beide vereerde mannen de sage van de hoorn die zij te vergeefs poogden te verbergen, in omloop is. Doch duidelijk wordt dat, als men bedenkt, dat in de oudheid in die streken de koningen geacht werden de incarnatie der godheid te zijn. Hetzelfde vindt men nu nog bij de natuervolken, van wier opperhoofden men verwacht, dat zij voor regen zullen zorgen en andere goddelijke functies verrichten. Het is dus heel begrijpelijk, dat Midas, de personificatie der oude Phrygische koningen, waaraan men later nog slechts eene flauwe herinnering bewaarde, met de attributen zijner godheid, het ezelsmasker, werd afgebeeld. Want het volk dier oude heerschers, die door hetzelfde daglicht beschenen zijn als David en Saul, vereerde een god, die de gedaante van een ezel had, en die als veroorzaker der vruchtbaarheid de heerschappij voerde over „de wateren der onderwereld." Wij begrijpen nu ook, waarom het riet, dat bij een bron groeit, zulk een rol speelt in de Midaslegende, als verkondiger van zijn geheim, d. w. z. als zijn orakel. Wij begrijpen tevens, dat van hem, den vruchtbaarheidsbrenger, in een ander verhaal verteld wordt, dat hij alles wat hij aanraakte tot goud maakte.

De Ezel-god werd tegelijk — waarom weten wij niet — als verpersoonlijking der muziek vereerd. Wat de Midassage in Klein-Azië, en wellicht ook die in Marokko, weten te vertellen van een muzikalen wedstrijd of iets dergelijks, berust dus op eenige waarheid. Later, toen men het verband tusschen die oude vorsten en den ezelsdienst niet meer begreep, heeft men al die trekken op liefelijke wijze tot een fabel verwerkt.

F.

'T PAUWSTAARTJE.

...ich halte es für den intelligentesten
aller Erdsänger....

KURT FLOERCKE.

ZOO noemen de Brabantsche boerenjongens een van de beminnelijkste vogeltjes, die ik ooit heb ontmoet: het Blauwborstje. „Net 'n roodborstje in 't blauw”. zei me eens iemand, wien ik er een wees in de vitrines van Fauna Neerlandica in Artis, en heel terecht, zoowel van lichamelijk als van geestelijk standpunt beschouwd, vertoont het blauwborstje groote overeenkomst met zijn roodborstigen soortgenoot.

In de land- en tuinbouwstreken van Brabant, vooral ten Zuiden en ten Westen van 's Hertogenbosch, waar uitgestrekte, nogal lage, eenigszins vochtige, vrij sterk begroeide akkers zijn, heb ik hem voor 'n paar jaar voor het eerst ontmoet, en sinds dien tijd kijk ik in Brabant altijd naar blauwborsten uit. Langzamerhand zijn ze, verblijvend verschijnsel, meer naar het Noorden getrokken, eerst signaleerden ervaren en betrouwbare vogelkenners hen in Tiel, toen observeerde mijn vriend van Lienden een paartje in het rijswaardenhout aan den overkant van den Rijn bij Wageningen, en sinds werd hij nog gevonden bij Groenloo, Lochem, Borne, in het Naardermeer, en zelfs heelemaal in het Noorden van Groningen, bij Grijpskerk, waar bijgaande afb. van den heer Burdet werd gemaakt. Vroeger heb ik ook al eens verteld van deze toename van cyanecula (zie „Bloeimaand”, Buiten 1911, pag. 267). In de bedoelde Brabantsche streken komt de blauwborst nog bij tientallen voor, en de meeste keeren, dat ik hem waarnam, zat hij met hangenden staart, den kop wat vooruit en opgeheven, echt nachtegaal- of roodborstachtig, bovenop een der staken, die daar gebruikt worden voor hop- en boonenbouw, en murmelde eenige ongearticuleerde klanken zoo voor zich uit. Van tijd tot tijd verheft hij zich op boompiepersmanier, om zich dan onder welluidende, langgerekte tonen langzaam weer op zijn vroegere standplaats neer te laten. Die gewoonte van op staken te gaan zitten, bezorgde hem den Brabantschen volksnaam van Staakmusch, en nu ik toch met volksnamen bezig ben, wil ik u met een maar vertellen, dat hij ook nog heet Maanvogeltje en Waternachtegaal, en dat hij om de volgende reden Pauwstaartje gedoopt is. Wanneer een blauwborstje een poosje voedsel gezocht heeft op den grond, en hij heeft genoeg of het vervelt hem, dan staat hij vaak plotseling stil, buigt het kopje tot op den grond, spreidt den fraaien, roodgebonden staart wijd uit, en loopt zoo snel hij maar kan, een eind door, om dan ineens stil te staan, en als 'een pauw te blijven staan kijken. Vooral op den grond pronkt hij veel met borst en staart, en zijn zelfbewuste, deftige houding erbij verschaft hem den naam, dien ik als titel boven dit opstelletje plaatste.

Voor ik u verder van nest, eieren en levensgewoonten van cyanecula vertel, wil ik toch eerst even zeggen, hoe hij er uitziet, opdat ge hem zult herkennen, wanneer ge er een ontmoet. Het oude mannetje is een der prachtigste zangvogeltjes door zijn heerlijke azuurblauwe borst en keel, waarin een helderwitte, hoefijzervormige vlek prijkt. Een roodbruine rossige band sluit dit blauw aan den onderkant af, en is er gewoonlijk nog door een wit, smal bandje van gescheiden. De verdere onderzijde is van een geelwitte kleur, kop en vleugels zijn olijfbuin, evenals de zielvolle, groote oogen, die nog het meest van alles aan het roodborstje doen denken. De wijfjes zijn volgens gebruik in de vogelwereld, heel wat matter gekleurd dan hunne ega's. Veel meer dan het roodborstje is dit vogeltje aan het water gebonden; nooit trof ik het aan op plaatsen, die meer dan 'n minuut of

HET BLAUWBORSTJE.

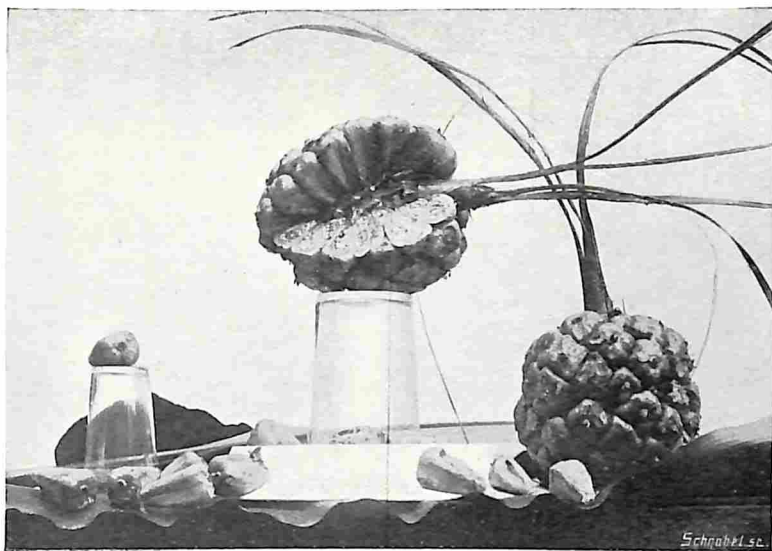
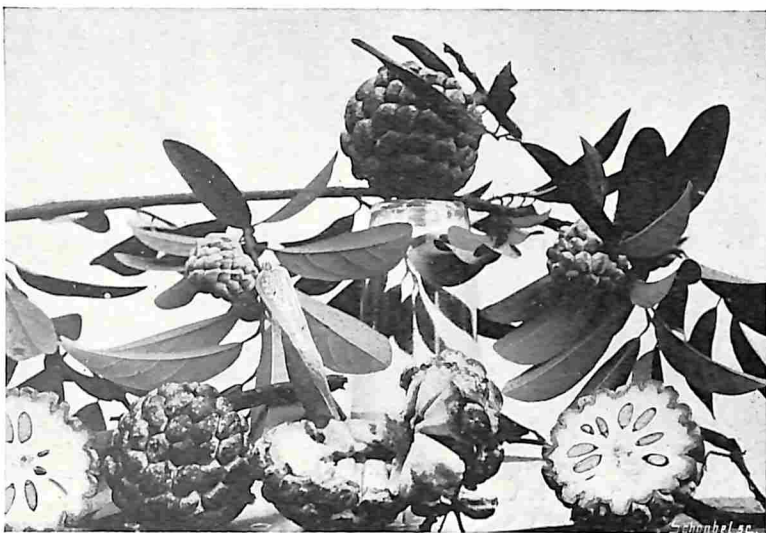
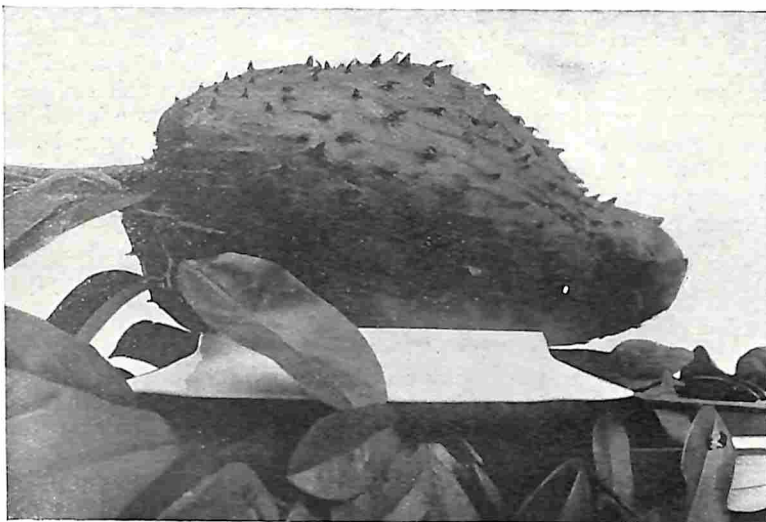
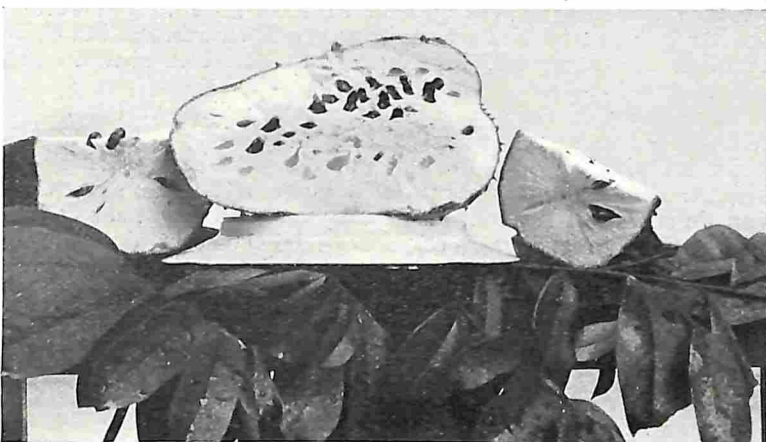
vijf van water verwijderd waren. Het behoeven volstrekt niet altijd rivieren of meren te zijn, o neen, met een flinken greppel, een scheidingsslootje of een plas stelt hij zich al tevreden, mits er maar water in staat. Op deze en dergelijke plaatsen nestelt de blauwborst in de dichtste plantenwildernis, en het nest is zelfs voor den meest geroutineerden eierenzoeker zeer moeilijk te vinden, ik geloof zelfs wel het moeilijkste van alle Nederlandsche vogels. In Brabant hebben we er vaak uren, ja dagen lang naar gezocht, allerlei trucs en listen te baat genomen, maar „moed, kracht en overleg, 't bleef alles zonder baat” zou Tollens zeggen, en ik heb nog niet het genoegen gesmaakt ooit een nest van ons pauwstaartje te hebben gevonden. Het eerste legsel (de soort broedt tweemaal 's jaars) vindt men meestal tegen begin Mei, het bestaat uit 5 à 7 kort-ovale, glanzende eieren van grauwoogroene kleur, met slechts weinige bruine puntjes en ineensloopende roestgele vlekken. Het mannetje helpt ijverig mee met het broeden. De jongen verlaten hun home zeer vroeg, en scharrelen dan nog langen tijd tusschen gras, waterplanten en boschjes rond, steeds geleid, gevoerd en beschermd door de zorgende ouden. Hun lokroep is een zacht sied sie...ied, op de manier van fitisjes, en van tijd tot tijd laten ze ook een vrij luid tack tack tack hooren, zoals b.v. ook roodborstjes. Niet zelden treft men met spottertalent begaafde blauwborstjes aan, en die kunnen je soms leelijk voor den gek houden. In het dichte houtgewas is het pauwstaartje bijzonder vlug en behendig, en het behoeft ons niet te verwonderen, dat zoo'n uiterst beweeglijk diertje steeds een goeden eetlust heeft. 't Is een geduchte insectenverdelger, die zijn voedsel meestal op den grond bemachtigt, niet zelden echter ook vliegen, kevertjes en ander gedierte in de vlucht achterhaalt. Roodborstjes doen dat ook wel, maar dien gelukt het toch zelden; het is eigenlijk vliegenvangerswerk. Regenwormen schijnen ze ook gaarne te lusten, de jongen worden hoofdzakelijk met kleine wormpjes gevoerd, en wanneer het einde van den zomer nadert, kunt ge ze op den trek zien smullen aan allerlei bessen.

Tegenover den mensch is de blauwborst vrij en vertrouwelijk, tenminste wanneer er geen acht op hem geslagen wordt. Hij komt tot vlak bij den harkenden boer of bij diens schoffelenden knecht, zingt in het schaftuur zijn liedje, zittende op den steel van de spade, of snuffelt in de uitgespannen kar naar een en ander van zijn gading. Maar zoodra hij bemerkt dat ge hem nazit, dat ge uw binocle op hem richt, of pogingen in het werk stelt zijn nestplaats te ontdekken, dan is alle vertrouwelijkheid spoedig geweken, en op alle mogelijke manieren tracht hij u te misleiden en weg te lokken.

De hierbij gereproduceerde foto van Richard Kearton is genomen in den zomer van 1911 te Doorefeld in Scandinavië. Zij stelt den Zweedschen vorm voor, Cyanecula suevica, die in ons land niet dan zeer zelden op den trek voorkomt. Zij is een weinig kleiner dan de Nederlandsche blauwborst, en de witte „ster” wordt bij haar vervangen door een roodachtige vlek.

BLAUWBORSTJE BIJ HET NEST.

HONDJEH (*ELLETTARIA PALLIDA*).SIRI-KAJA (*ANONA SQUAMOSA*).ZUURZAK (*ANONA MURICATA*).

ZUURZAK, GEOPEND.

Wie verlangend is meer te weten over het intieme leven van dit interessante vogeltje, verwijs ik naar de Verslagen en Mededeelingen der Nederlandsche Ornithologische Vereeniging No. VII, waarin een geïllustreerd artikel voorkomt van de hand van den uitstekenden kenner van Brabant's avifauna, den heer L. van Giersbergen, bij welke bijdrage o.m. ook 's heeren Burdet's foto voorkwam.

A. B. WIGMAN.

BATAVIASCHE VRUCHTEN.

HONDJEH.

IN de eerste maanden van elk jaar wordt de stad Batavia als het ware overstromd met „hondjeh”, een vrucht, die in de hooger gelegen deelen der residentie rijpt. Desniettegenstaande wordt zij door de Europeesche bewoners weinig opgemerkt, waarschijnlijk omdat haar gelijkenis met anannas, haar door den oppervlakkigen waarnemer meestal daarvoor doet aanzien. En toch hebben beide vruchten overigens bijna niets met elkaar gemeen.

„Hondjeh” (*Elettaria pallida*) behoort tot de gemberachtige gewassen, die alle onderaardsche stengels, veelal tot knollen uitgegroeid, bezitten en van welke de gember zelf wel de meest bekende is. Zoodra de regens hebben opgehouden, sterven de bladeren af en is bovengronds van de planten niets meer waar te nemen. Eerst met het invallen van de West-moesson komen de bloemkolven te voorschijn, die meestal niet vóór zij vrucht gezet hebben, omringd worden door opstijgende bladeren. De bloemen der „hondjeh” groeien, zooals gezegd, kolfsgewijze, vandaar, dat de volgroeide besvruchten nauw aan elkaar gedrukt liggen, slechts aan de, van den centralen as afgekeerde zijde, aan het licht blootgesteld zijn en gekleurd worden. Zij wordt aldus tot een verzamelvrucht, zonder echter ook met den steel, zooals de anannas doet, te vergroeien. De talrijke zaden in elk der samenstellende besen, zijn donkerbruin van kleur. het vruchtvleesch is wit met bleekrose schil. De bladeren zijn lancetvormig, gegolfd en dikwijls meer dan een Meter lang; op de afbeelding is een daarvan, onder het bord liggend, op te merken. Ook deze vrucht, in stukken gesneden en dan met suiker gekookt, is een gezochte lekkernij door de pur-sang Batavianen, die ook de bladeren, op inlandsche wijze als groente toebereid, op prijs stellen.

Van de gemberachtige gewassen, die in het Maleisch meestal met het woord „temoe” worden aangeduid, zijn, buiten „hondjeh” vooral bekend, gemberwortel, arrowroot, de gele verfstof leverende curcuma, het gezochte medicijn temoe lawa, de welriekende zaden van cardamum en de specerijen voor de inlandsche keuken, bekend als: „kentjoer”, „langkwas”, „temoe koentji” en „koenjit”.

SIRI-KAJA, ZUURZAK EN BOEA NONNA

zijn drie bijzonder hoog geschatte tafelvruchten, behoorende tot de familie der anonacaeën, die uit Zuid-Amerika naar Java zijn overgebracht. Ook werd in het laatst der vorige eeuw de Anona Cherimolia, uit Peru afkomstig, op dit eiland aangeplant, doch dat zij daar goede eetbare vruchten heeft voortgebracht, zooals zij dit thans in Zuid-Spanje, in Malaga, doet, hoorde ik niet.

Alle drie de genoemde Javaansche anona's, groeien aan flinke heesters, die bij de zuurzak wel tot kleine boomen worden. De alleenstaande bloemen zijn op een verheven bed ingeplant, dat zich onder het rijpen, tot een vleezig vruchtbodem uitzet en waarop de vruchtbladen tot een enkele veelhokkige vrucht vergroeien.

Op de afb. van de „sirikaja” midden, op den voorgrond, ligt een open gevallen vrucht, waartusschen de verschillende zaadhokken, de kegelvormige en groot geworden vruchtbodem, op te merken valt.

De van buiten zeeegroene, als uit facetten gevormde sirikaja, die, zooals behoort, rijp aan den boom geworden, als een overrijpe framboos zoo week wordt, dat zij uit elkaar valt, houdt tal van de pitten met zwarten rok binnen witte zaadmantels in. Deze laatste zijn het eetbare deel der vrucht en worden gewoonlijk met behulp van een theelepeltje uit de harde schil gehaald. Slechts liefhebbers van sterk geurig smakende vruchten eten sirikaja gaarne; haar gebruik wekte bij mij immer de herinnering aan sterk geparfumeerde goedkope pomade.

Op Batavia betaalt men sirikaja met vier à vijf cent per stuk, een prijs zoo betrekkelijk hoog, omdat op West-Java de regenval grooter en de bodem leemachtiger is dan noodig voor haar goede ontwikkeling. In Java's Oosthoek, vooral in de residentie Soerabaja, waar de grond zandiger is en de droogten langer aanteeren aanhouden, ziet men de sirikaja struiken dan ook, hoewel bijna geheel bladerloos, overdekt met tal van groote, gezonde vruchten, die zoo goed als alle tot oogsten geschikt worden, terwijl op Batavia de meesten, tusschen overvloedig groen verschoolen, in de groeiperiode tot verrotting overgaan.

Dezelfde invloeden, die op West-Java nadeelig voor de ontwikkeling der „sirikaja” zijn, begunstigen den groei van haar zustervrucht de „boea nonna” (*Anona reticulata*), die dan ook op Soerabaja minder goed dan daar gedijt.

De vorm van „boea nonna” is die van een aardbei, haar grootte ongeveer dubbel als van de afgebeelde sirikaja. Zij is roodbruin van kleur, wordt niet zoo week, tot zij uit elkaar valt en mist de scherp omlinjende facetten, die bij haar slechts gemarkeerd blijven.

Zij is meer droog dan de sappige sirikaja en om haar meligheid en wrangheid minder gezocht dan deze.

„Boewa nonna”, letterlijk vertaald: juffer- of damesvrucht, noemen haar de Bataviasche inlanders, terwijl de Javanen haar als „manoa” kennen. Is nu de naam „boewa nonna”, verbastering van boewa manoa, of noemden Europeanen de eerste vruchten „anona”, zoodat de inlander sprak van „boewa (vrucht) anona”, dat, samengetrokken tot boewa nona, later het voor hem beteekenis hebbende „boea nonna” werd?

Voor „nangka belanda”, de bekende „zuurzak” (*Anona muricata*) gelden de algemeenheden, bereids over de beide reeds genoemde anonna's gezegd. Rijp is haar kleur zwart-groen; hare eetbare zuiver witte zaadmantels, houden elk een glinsterend zwarte pit in. In grootte verschilt zij aanmerkelijk van sirikaja en boewa nonna, somwijlen is zij zeven à acht kilo's zwaar. Eigenaardig voor haar is, dat de stijlen der bloemen verhard en zich bij de volgroeide vrucht als zachte dorens voordoen, waarmee de leerachtige schil bezet is.

Op de afbeelding is uit de dikke doorsneden van de geopende zuurzak duidelijk te zien, dat haar eetbaar deel van draderige samenstelling is. Europeanen zijn daarom gewoon de in stukken gesneden vrucht, door een zeef te persen, zoodat het lijmerige sap, van het weefsel wordt afgescheiden. Dit sap, een breiige, water-en-melk-kleurige massa, wordt daarna met suiker en port, maderia of cognac vermengd en dan als een soort vlade gegeten.

KOU VATTEN.

DE bladen vallen weder van de boomen, de temperatuur wordt merkbaar lager, najaarsstormen beginnen op te treden, de herfst is begonnen. Ook de geneesheer heeft rekening te houden met de verandering van jaargetijde. Immers het staat vast, dat de verschillende jaargetijden verschillende ziekten medebrengen. Zoo nemen de ziekten, die met kou vatten in verband staan, toe in het koudere jaargetij, om weer in aantal af te nemen wanneer het warmer wordt. Het tegenovergestelde nemen we eveneens waar; in het warme jaargetijde komen de maag-darmaandoeningen het meeste voor. In de afgeloopen heete maanden en vooral in Augustus konden we ons van deze waarheid opnieuw en meer dan ons lief was, overtuigen. Evenals elk jaargetij zijn eigen groenten en vruchten medebrengt, brengen bepaalde maanden van het jaar een sterke toename van bepaalde ziekten. De echte verkoudheid (katarrh van het slijmvlies van neus, keel en luchtpijpen) komt het meest voor in het najaar en het begin van den winter, longontstekingen zien we het meest tegen het voorjaar, acuut gewrichtsrheumatisme tegen denzelfden tijd of iets vroeger, maag-darmkatarrhen in Augustus, typhus van Augustus tot November. We zouden dit lijstje kunnen uitbreiden, maar om niet te ver van ons eigenlijke onderwerp af te dwalen, zullen we het bij de genoemde voorbeelden laten. De vraag toch of deze geregelde toe- en afname van verschillende ziekten ook werkelijk door temperatuurs-, vochtigheids- en andere meteorologische invloeden veroorzaakt wordt, is nog volstrekt niet zeker uitgemaakt. De zaak is zeer gecompliceerd; er komen zooveel factoren aan te pas, dat we ons thans nog niet aan een volledige en nauwkeurige verklaring van het oorzakelijk verband tusschen ziekten en weersgesteldheid kunnen wagen.

Dat er een verband bestaat, wordt door ons niet geloofend en het oude begrip „kou vatten” is hiervoor bij uitstek tot bewijs geschikt.

Er zijn doktoren, en zelfs van groote bekendheid, die zeggen: „Kou vatten bestaat niet.” Die zoo spreken staan niet op den stevigen bodem der feiten. Laten we toch van feiten uitgaan. Het staat vast, dat het slijmvlies van neus en luchtpijpen bij vele menschen zeer gevoelig is en dat deze gemakkelijk ontstoken raken, wanneer de eigenaar dier slijmvliesen zich, onder bepaalde omstandigheden, aan min of meer sterke en plotselinge afkoeling heeft blootgesteld. Men kan bedoelde omstandigheden onder drie groepen brengen: 1^e. meer dan gewone warmte van de huid, waardoor deze bloedrijk is geworden; 2^e. zweetvorming op de huid; 3^e. afkoeling door eenigermate sterk in beweging verkeerende lucht (tocht).

De beide eerste factoren treden vooral na sterke spierinspanning op. We zien dan ook, dat wanneer iemand 's winters zwaren spierarbeid verricht heeft en hij rood en verhit is, hij gemakkelijk verkouden wordt, indien hij zich aan tocht blootstelt of op een winderige plaats gaat zitten om uit te rusten.

Iedereen weet, dat na veel gedanst te hebben men zich niet te plotseling naar buiten in de koude avond- of nachtlucht moet begeven, daar vooral bij een min of meer luchtige kleeding ernstige ongesteldheden het gevolg kunnen zijn. Het komt niet bij iedereen tot kou vatten, omdat de individuele verschillen zoo groot zijn; deze berusten niet alleen op verschil in constitutie, maar ook en vooral op verschil in, wat we gewend zijn te noemen, „gehard zijn.”

De een bemerkt, nadat hij een tijd met natte en koude voeten heeft rondgelopen, niet veel meer dan een licht gevoel van onbehagelijkheid, verder heeft hij geen last van onaangename gevolgen. Een ander, die tot „verkoudheden” neigt, krijgt een neusverkoudheid, wanneer het neusslijmvlies zijn plaats van mindere weerstand vormt, of wel, hij wordt heesch wanneer de

keel zijn zwakke plek is of hij krijgt een bronchitis, wanneer zijn luchtpijpen zijn, wat voor Achilles de hakkepees was. Het onaangename voor de niet-geharde is de neiging om steeds opnieuw zijn neusverkoudheid, zijn heeschheid of zijn bronchitis terug te krijgen.

En bleef het maar bij gewone verkoudheden als gevolg van kouvatten. We leven wel is waar niet meer in den tijd van Schoenlein, die 80 verschillende ziekten beschreef als gevolgen van kouvatten. Van af Hippokrates, de vader der geneeskunde, tot nu een vijftig jaar terug, behoorde het kouvatten onder de voornaamste ziekteoorzaken, die de geneeskundigen kenden. Met Virchow, die het nauwkeurig anatomisch onderzoek der ziekelijke organen op den voorgrond bracht, brak een nieuwe periode aan met andere inzichten, die in onzen bacteriën-lievenden tijd haar hoogtepunt bereikte.

De bacteriën werden in de laatste decennieën voor menigeen oorzaak van *alles*, andere ziekteoorzaken waren niet meer in tel. Zooals in den aanvang reeds werd vermeld: medische autoriteiten spraken uit — en nog kort geleden — dat het begrip kouvatten dwaasheid was. En toch zagen we reeds boven eenige onwederlegbare feiten onder de oogen; maar het blijft daarbij niet. We kennen aangezichts-verlammingen, die optreden na het zitten voor een open raam b.v. in een spoorwegcoupé, we kennen acute nierziekten die optreden na sterke en langdurige afkoelingen der voeten, we kennen longontstekingen, die eveneens op een sterke afkoeling b.v. in het water vallen, terug te voeren zijn, we kennen tal van rheumatische aandoeningen, die eveneens aan dezelfde oorzaak geweten moeten worden. Hoe precies de gang van zaken is, in al deze en andere gevallen, weten we niet, er zijn verschillende theorieën waarop ik hier niet nader zal ingaan. Zeker is, dat het kouvatten de gelegenheid geeft aan de bacteriën om voort te woekeren, m.a.w. er treden ontstekingen op in inwendige organen (longontsteking, nierontsteking) of van de slijmvliesen der luchtwegen (bronchitis, enz.).

Ik merkte reeds op, dat er groote individuele verschillen tegenover kouvatten bestaan en wie niet voldoende gehard is, kan het door systematische oefening, ook op ouderen leeftijd, nog een heel eind brengen. Wat daarvoor gedaan moet worden behandelen we een volgende keer.

IS. ZEEHANDELAAR JBZ.

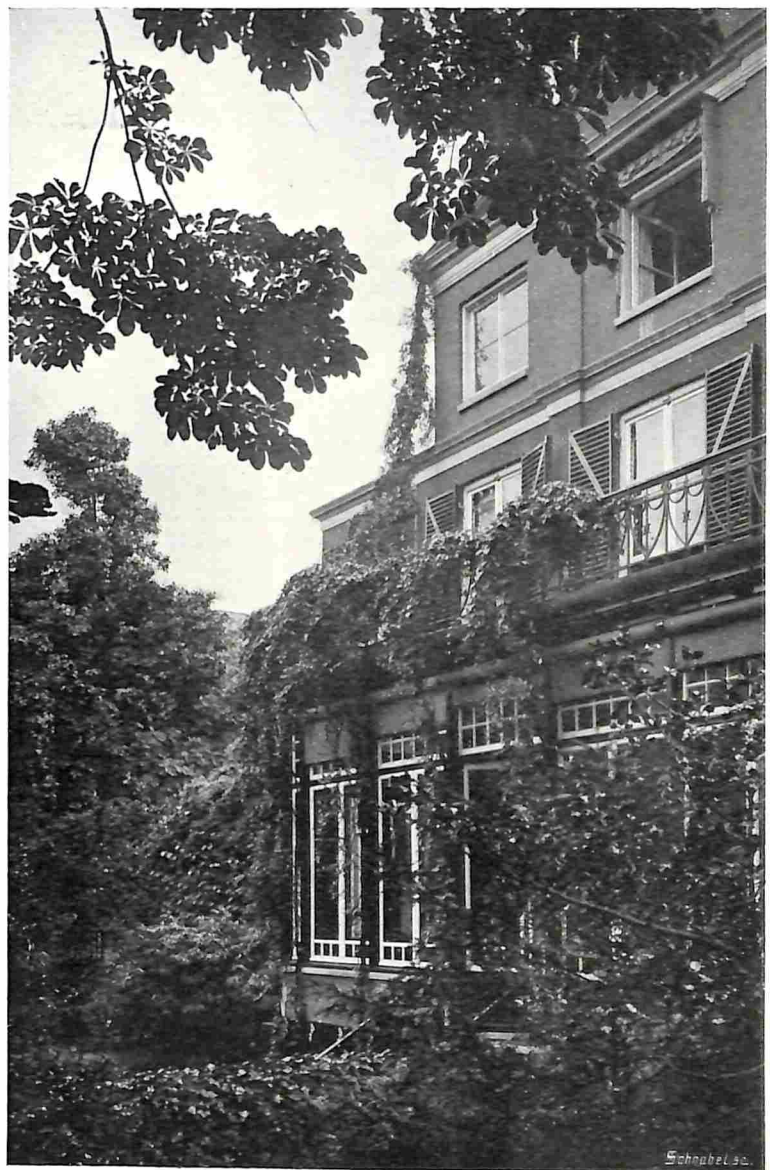

Foto C. Steenbergh.

PERIPOCLA GRECA (TOUWTJESPLANT).

VIJF PLANTEN IN 1900 IN EEN AMSTERDAMSCHEN TUIN GEPLANT EN LANGS EEN SERRE GELEID. DE VERSTE HOOGER OP GELEID TOT ± 11 METER HOOG, DE ONDERSTE OVER HET HEK OP DE SERRE HANGEND, WAAR ZIJ DES ZOMERS RIJKELIJK BLOEIEN MET KLEINE BRUINE BLOEMPJES.

Gevleugelde Wintergasten.

IN DE NOORDZEE
LANGS DE KUST.

WANNEER we des winters op eenige kilometers van het Noordzeestrand rondobberen op het zilte nat, mogen we daar een geheel andere vogelwereld verwachten, als in den zomer. Nu toch zijn aanwezig verschillende vogelsoorten, die hare broedplaatsen binnen den poolcirkel hebben of zich vermenigvuldigen op de rotsen, die we in ons land te vergeefs zoeken. En dan zullen we rijker vogelleven vinden bij de Waddeneilanden, dan meer naar het Zuiden, omdat er in de zeegaten overal bij ebbe droogvallende zandplaten zijn. Wij zijn er. Over de ondiepten en de gedeeltelijke droge gronden vliegen hoofdzakelijk Kleine Zee- of Stormmeeuwen (*Larus canus*), die bij hoge vloedden bij duizenden op de weiden verblijf kunnen houden. Ook mooie Mantelmeeuwen (*Larus marinus*) met leizwarte mantel- en vleugeldekvederen en Zilvermeeuwen (*Larus ridibundus*), wier bovenvederen zachtblauw zijn, en van wie het wit der onderdeelen in reinheid wedijvert met dat van de maagdelijke sneeuw, kan men hier thans in grotere hoeveelheid aantreffen, dan is het zomergetijde. Misschien bevindt zich onder die alle ook een Kleine Mantelmeeuw (*Larus fuscus*), doch om de identiteit vast

te stellen, zouden we er heel dicht bij moeten zijn, want deze soort is slechts weinig kleiner dan *Larus marinus*, draagt volkomen eenzelfde vederkleed en is hoofdzakelijk te kennen aan de kleur der pooten, die geelachtig is, terwijl die bij de gewone Mantelmeeuw bleek vleeschkleurig is. Tusschen de Meeuwen, die we steeds gaarne zien, ontwaren we er een van bijzondere grootte. Gelukkig komt zij kort bij ons langs, zoodat we duidelijk kunnen waarnemen, dat ze geheel witte slagpennen heeft. De snavel is okergeel met rood aan den hoek van de onderkaak, de pooten zijn blauwachtig. Alle vederen zijn zuiver wit, behalve de mantel- en de vleugelvederen, die eene licht blauwgrijze tint hebben. We hebben hier te doen met de grootste onzer meeuwen, Burgemeester of *Larus glaucus* geheeten. 't Is wel een tamelijke zeldzaamheid, een voorwerp dezer soort in dit volmaakte kleed aan te treffen, want gewoonlijk zijn het jongen, die hier vertoeven, en die kenbaar zijn aan hunne bruinachtig witte vederen, voorzien van vlekken. De Kleine Burgemeester of *Larus leucopterus*, die slechts $\frac{1}{2}$ van de grootte der vorige soort heeft, vertoont zich nog zeldzamer bij ons.

Wanneer we wat verder van de kust in de Noordzee komen, mindert het aantal meeuwen langzamerhand. Daar vliegen nog enkele voorwerpen, die aanmerkelijk kleiner zijn, dan de zoeven bezichtigde Burgemeester. 't Zijn meeuwtjes met een weinig uitgesneden staart, een zwarten kraag aan den grond van den achterhals. Hadden we zoo'n meeuw in handen, dan zouden we kunnen zien, dat aan de pooten geen achterteen aanwezig is, doch wel een klein stompje. Hiernaar heet de soort *Rissa tridactylus* of Drieteenige Meeuw. Men zou dan ook kunnen zien, dat de snavel citroengeel en de mondholte fraai rood is.

We moeten bekennen, dat zoo ver van de kust niet heel veel vogels voorkomen, waarom we het strand weer meer naderen, en nu meer acht gevende op vogels, die zwemmen en duiken, dan op vliegende meeuwen. We zien hier alleen eenige Aalscholvers (*Phalacrocorax carbo*), kenbaar aan het zwart van het vederkleed, en in vlucht vooral daaraan, dat ze met regelmatige vleugelslagen laag over het water vliegen. Ze trekken aan ons vaartuigje voorbij, om misschien een poosje rust te gaan zoeken

Foto C. Steenbergh.

CLEMATIS VITALBA (BOSCHRANK)

IN 1900 IN EEN AMSTERDAMSCHEN TUIN GEPLANT, MET VIER RANKEN, TWEE 5 EN TWEE 3 CM. DIK, LANGS IJZERGAAS OPGEGROEID TOT OM DEN GEVELTOP (± 15 M.) IN HET MIDDEN, TERWIJL LINKS DE SCHOORSTEENPIJP IS BEREIKT EN UIT HET MIDDEN EEN RANK IS GELEID IN DEN PEERENBOOM RECHTS. DE WITTE BLOEMTROSSEN HEBBEN THANS HET EIGENAARDIG VRUCHTPLUIS VOORTGEBRACHT.

doen deze vogels uitstekend, vliegen evenwel heel slecht. Ze broeden in Noordelijker streken en vertoonen zich hier alleen des winters. De tocht van de broedplaatsen naar hier en omgekeerd, geschiedt grootendeels zwemmende. De pooten van deze vogels zijn sterk samengedrukt en met zeshoekige schildjes bekleed. De drie voorteenen zijn door groote zwemvliezen vereenigd, terwijl de achterteen van een vliezigen zoom voorzien is. In deze wateren komen ook voor exemplaren van den IJsdruiker (*Urinator glacialis*) en van den Pareldruiker (*Urinator arcticus*). Van beide soorten treft men bijna nimmer voorwerpen in het volmaakte kleed aan.

Zwemmen daar niet eenige Alken (*Alca torda*) langs ons scheepje? Aan het vederkleed zou men het wel zeggen, doch we zien al dadelijk aan de veel langere snavels, dat we met eene andere vogelsoort te doen hebben. 't Zijn voorwerpen van de Zeekoet (*Uria lomvia*), die overigens in vorm, vederkleed en levenswijze bijna geheel met den Alk overeenstemt, en zich dan ook nauw bij deze soort aansluit. Van September tot April woont de Zeekoet aan en nabij onze stranden, en meermalen heeft men er eene verscheidenheid onder aangetroffen, die zich kenmerkt door een wit ooglid, en wit langs den bovenzoom van de oorstreek. Deze soort wordt genaamd Bastaard-Zeekoet (*Uria lomvia var. Ringvia*). Van nog eene andere Zeekoetensoort, de Groote Zeekoet (*Uria brunnichi*), wordt af en toe verhaald, doch deze soort is bij ons zoo zeldzaam, dat we haar bijna niet onder de Nederlandsche vogels durven rekenen, en het dus wel een bijzonder fortuintje zou zijn, wanneer we hier een exemplaar op onzen tocht aantroffen.

Nu we het strand weder genaderd zijn, zien we nog uit het water op het droge stappen een soort alkje met verbaasd breedend, roodgekleurden bek. 't Is een Papegaaiduiker (*Fratercula arctica*). Langs de kust zwemt een IJseend, die er in het bruidskleed met hare verlengde middelste staartpennen zoo keurig kan uitzien.

Op het strand trippelen eenige strandloopers, stellig drieteenige (*Calidris arenaria*), die minstens 20 pasjes in de seconde maken. En hiermede is onze tocht voor heden ten einde.

Tot later, wanneer we de duinen ingaan!

J. DAALDER DZ.

op het strand. Vliegen doen deze groote vogels uitstekend, maar ook duiken en zwemmen doen ze als de beste. De voeten zien er eigenaardig uit, daar tusschen al de vier teenen zwemvliezen zijn. Zulke pooten heeten roeipooten, ter onderscheiding van zwempooten, waarvan twee zwemvliezen tusschen de drie voorteenen aanwezig zijn, zooals bij alle eenden het geval is. In het bezit van roeipooten is ook de Jan van Gent (*Sula bassana*), van welke vogelsoort daar een jong voorwerp rondzwemt. Dat het dier nog jeugdig is, kunnen we zien aan de zwartbrune kleur der bovendeelen, welke donkere kleur met tal van witte vlekjes als bezaaid is. Bij de uitgekleurde dieren zijn alle vederen wit, behalve de groote slagpennen en de vederen aan den vleugelduim, die zwart zijn.

Nu we aandachtig rondzien, bespeuren we toch ook nog een vogel op het water, die telkens naar beneden duikt en eenige meters verder weder te voorschijn komt. Met onze kijkers kunnen we goed zien, dat het een voorwerp is van *Urinator septentrionalis* of Roodkeligen Zeedruiker. Dit dier ontleent zijn naam aan eene ruitvormige roode vlek aan den onderhals. Men vindt evenwel in de nabijheid van ons land en somtijds ook in de binnenwateren aan de kust, meestal alleen jongen van deze vogelsoort. Zij missen nog de roode vlek en kenmerken zich door een groot aantal kleine witte vlekken op rug en vleugels. Duiken